

УДК 007:304:655

Бессараб А. О.

д-р наук із соц. комунікацій, доц., проф. кафедри журналістики та української філології Інституту журналістики і масових комунікацій Класичного приватного університету, м. Запоріжжя, Україна

МІСЦЕ ВІМЕЛЬБУХІВ У РЕПЕРТУАРІ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ ВИДАВНИЦТВ

У статті детально розкрито походження поняття вімельбухів у контексті видавничої справи, а також наведено їх типові характеристики: фізичні та технічні показники, типологію ілюстрацій, спосіб фіксації інформації для сподіваної аудиторії. Також простежено, в якій послідовності і в яких українських видавництвах вони набули найбільшої популярності. За допомогою аналізу видавничих планів та електронних ресурсів таких видавництв, як «Vivat», «Ранок», «Видавництво Старого Лева», «Читаріум», «BookChef» і «ArtBooks» складено списки назв книжок, які, підпадаючи під категорію вімельбухів, вийшли друком в Україні за останні три роки та користуються найбільшою прихильністю читачів. Окремо наголошено на винятковому значенні ілюстративного матеріалу, який сприяє розвитку креативного мислення в читача. Доведено, що видання заохочують дитячу аудиторію до читання і їх можна затверджувати як найперші підручники для розвитку уяви та мовлення. Зазначено, що на українському ринку переважають вімельбухи, створені зарубіжними авторами та ілюстраторами, а не вітчизняними видавцями. З огляду на коментарі головних редакторів зазначених вище видавництв встановлено, що найбільше вімельбухів створено представниками німецької індустрії книговидання. З'ясовано середню цінову політику вімельбухів в Україні та наведено приблизний перелік тем, які найчастіше обираються для їх створення. Також класифіковано готову видавничу продукцію на великоформатні та малоформатні видання. Запропоновано сфери їх використання: родинне читання, консультації психологів та логопедів. Наостанок акцентовано увагу на необхідності подальших досліджень у царині вімельбухів у зв'язку з популяризацією в суспільстві інтерактивних видань та водночас поширенням на українському книжковому ринку видань у паперовому форматі.

Ключові слова: видавництво, видання, вімельбух, дитяча література.

Bessarab A. O.

doctor of social sciences communications, associate professor,
prof. Department of Journalism and Ukrainian Philology of the Institute of Journalism
and Mass Communications of the Classic Private University, Zaporozhye, Ukraine

THE PLACE OF WIMMELBOOK IN THE SCHEDULE OF UKRAINIAN CHILDREN PUBLISHING HOUSES

In the article, the origin of wimmelbuchs' definition in the context of publishing industry is circumstantially disclosed and their common characteristics are presented; the list is claimed to include physical and technical indicators, typology of illustrations and different ways of fixating information for the expected audience. It is also deduced in which sequence of which publishing houses they earned their biggest popularity. From the analysis of publishing plans and electronic resources belonging to "Vivat", "Morning", "Chitarium", "BookChef" and "ArtBooks" publishing companies, the list of books published during the last three years and acknowledged as wimmelbuchs was formed. It is also defined that all books from this list are now considered as the most appreciated among readers. Aside from that it is also emphasized the unique role of illustrations which can support development of the reader's creative thinking and proved that these editions stimulate the young audience to read more and can be certified as the first manuals for upgrading imagination or speech. It is indicated that amount of wimmelbuchs created by foreign authors and illustrators outlines the domestic ones on Ukrainian book market. According to editors-in-chief of above-mentioned publishing companies, it is revealed that wimmelbuchs are mostly published by representatives of German book industry. The average pricing policy for these books in Ukraine was identified and approximate enumeration of themes that are usually chosen for the publishing was presented. The final products were classified into large-format and small-format editions. The spheres of their usage were also suggested: family reading, psychologist or speech therapist's consultations. Finally, it is accentuated on necessity of farther researches in the area of wimmelbuchs due to popularization of interactive editions in the society and at the same time — because of wide-spreading of paper books on Ukrainian book market.

Keywords: publishing house, edition, wimmelbook, children's literature.

Постановка проблеми. Е. Огар, яка комплексно проаналізувала проблеми видавничої підготовки дитячої книги [1], а також з'ясувала функціонально-комунікативні аспекти мови дитячого літературного дискурсу [2], зауважила про важливе місце ілюстративного матеріалу в цьому типі видань: «Ілюстрація у виданні

для дітей повинна виступати образотворчим втіленням персонажа, явища, події, описаних автором за допомогою слів; іншими словами — виконувати інтерпретаційну функцію» [1, с. 143]. Різні аспекти підготовки дитячих видань розкрито в працях таких авторів, як: Л. Бурдонос, Н. Вернигора, С. Гавенко, Т. Давидченко, А. Здражко, Н. Кіт, І. Копистинська, М. Мартинюк, А. Марченко, Р. Мовчан, Е. Огар, В. Олійник, О. Папуша, А. Попович, Н. Черниш та ін.

На сьогодні окремі видавництва роблять значний внесок у розвиток видань для дітей: тут і нові автори, і нові дизайнерські рішення, і нові жанри («Видавництво Старого Лева», «Artbooks» тощо). На українському видавничому ринку новий вид видань для дітей — вімельбух, або книжка-розглядалка, — з'явився декілька років тому.

Мета статті — розкрити місце вімельбухів у репертуарі українських дитячих видавництв як нового виду видання.

Результати дослідження. Останніми роками набули популярності такі видання, як вімельбухи. Німецьке дієслово «wimmeln» у перекладі означає «роїтися», «копошитися». У статті «Пізнавальний виклик вімельбухів» Корнелія Ремі (Cornelia Rémi) визначає такі особливості цього виду видань. Вімельбухи — «здебільшого великоформатні книжки з картону, які не містять будь-яких словесних повідомлень, за винятком обкладинки, вступу й коротких текстів, інтегрованих у зображення. Кожен розворот є панорамою, виконаною зазвичай без значних просторових спотворень, у наївно-реалістичному стилі із чіткими лініями та контрастними кольорами. Вімельбухи можуть бути цікавими читачам різного віку. Вони сприяють розвитку різних моделей сприйняття й обробки інформації, а також заохочують до читання. Вімельбухи можуть бути першими підручниками для розвитку навичок зв'язного мовлення. Такі книжки заохочують до активного спостереження й вигадкування історій за картинками» [3].

На українському книжковому ринку вімельбухи посіли гідне місце завдяки таким видавництвам, як: «Видавництво Старого Лева», «Artbooks», «Ранок», «Vivat», «BookChef», «Читаріум».

«Видавництво Старого Лева»

Головний редактор видавництва Мар'яна Савка в інтерв'ю на початку 2017 р. зазначила: «Ми видали 115 книжок — різного рівня складності в підготовці. Продажі свідчать про те, що вімельбухи, такі як «Рік у лісі», «П'єр і місто лабіринтів», «Що ховається у лісі», — чітко виражений тренд, ці книги найкраще продавалися» [4].

На сайті книгарні видавництва є окремий розділ «Книги-розглядалки (віммельбухи)» [5], у якому представлено такі видання: «Карти» (2014), «Карти» (2017), «Атлас Міст» (2018), «Що ховається у тілі?» (2017), «Під землею» (2016), «Що ховається у лісі?» (2016), «Що ховається у морі?» (2017), «Рік у лісі» (2016), «Рік у місті» (2017), «П'єр і місто лабіринтів. Таємниця Емпайр Мейз Тауер» (2017), «П'єр і місто лабіринтів. У пошуках викраденого Каменя» (2016), «Рік у Чарівній Країні» (2017), «Врятуй тварин» (2017).

Видавництво «Artbooks»

У видавництві «Artbooks» спочатку побачили світ класичні віммельбухи: «Зоопарк! Віммельбух» німецької художниці К. Гьортлер і «Великий АВТО віммельбух» С. Зайдлера. Зараз перелік цього виду видань для дітей дуже широкий: А. Зюсс «Країна казок», «Мій віммельдїм»; А. Альгримм «Нісенітниця Віммельбух»; Б. Леманн «Згори Вниз. Віммельбух»; Д. Гьобель, П. Кнорр «Прогулянка. Віммельбух»; І. Гьонтген «Великий віммельбух Аеропорт», «Міні віммельбух Аеропорт», «Міні віммельбух На будівництві», «На Будівництві Віммельбух»; К. Гьортлер «Міні Зоопарк! Віммельбух», «Зоопарк! Віммельбух»; Л. Верштег «Де живе кроленя? Велика книжка-пошуківка», «Що чує Кошеня? Велика книга звуків»; М. Коолен, Н. Тойніссен «Викрадення Мони Лізи. Віммельбух»; О. Бугренкова «Мій перший віммельбух. Пори року»; С. Гриб «Мій віммельдень»; С. Зайдел «Великий Авто Віммельбух», «Міні віммельбух. Авто»; Ш. Ломп «Мій перший віммельбух. Авто», «Мій перший віммельбух. Аеропорт» [6].

Зазначимо, що саме це видавництво пропонує віммельбухи також і в міні-форматі.

Видавництво «Ранок»

Лідер вітчизняного ринку навчальної, методичної та дитячої літератури ТОВ «Видавництво „Ранок”» засновано Віктором Кругловим 1997 р. (м. Харків) і плідно працює на книжковому ринку України та в інших країнах. Це видавництво пропонує декілька віммельбухів: А. Баруцці «Гігантські Лабіринти. Віммельбух»; А. Баруцц «Заховані в природі. Віммельбух»; І. Коноplenко «Мій великий віммельбух. Динозаври»; І. Коноplenко «Мій великий віммельбух. Тварини»; К. Сельме «Світ у 15 лабіринтах. Віммельбух»; Ш. Вагнер «Де поросля Еміль?»; І. Сонечко «Знайди Мурчика. Ось воно, свято!», «Дивіться, малята. Що роблять авто», «Дивіться, малята. Що роблять літаки», «Дивіться, малята. Що роблять кораблі»; Авторська група «Маг» «Знайди і покажи.

Тварини», «Знайди і покажи. Гудуть мотори», «Знайди і покажи. У селі», «Знайди і покажи. Хто у воді живе» [7].

Видавництво «Vivat»

На сайті книгарні видавництва «Vivat» немає окремого розділу з вімельбухами. Проте в розділі «Дитяча література», зокрема в підрозділі «Розвивальна», можна знайти такі видання, причому не лише власного видавництва, а й інших («Читаріум», «Форс», «Наш формат», «Ранок», «Урбіно»). Серед вімельбухів видавництва «Vivat» такі, як: «Пампушок і Огірочок. Дивовижна подорож навколо світу» (2016), «Лабіринти Неочікувана мандрівка» (2018), «Шукай і знаходь. Тварини» (2018) [8].

Видавництво «BookChef»

На сайті видавництва є підрозділ «Вімельбух» у розділі «Дитяча література», у якому запропоновано такі видання: К. Дем'янчук, Ю. Ясінська «Легенди Замків України»; К. Дем'янчук, В. Дунаєва «Легенди Києва»; Г. Коген, Ч. Велон «Знайди Героїв Улюблених Казок»; Б. Джонс, Ч. Велон «Де Санта?»; С. Крейн, Ч. Велон «Де ховаються пінгвіни?» [9].

Видавництво «Читаріум»

«Читаріум» — молоде дитяче видавництво м. Харкова. Його головний редактор Наріс Гафурова так говорить про специфіку видання дитячих книг: «Видання дитячих книжок — це дуже велика відповідальність. Адже добрий смак формується у дитинстві. Не завжди яскраво — це красиво. У дитячих книжках все повинно бути на найвищому рівні: сюжет, малюнки, поліграфічне виконання. Уже скоро маленькі читачі творитимуть майбутнє. Тобто вони житимуть не в минулому, а в майбутньому. Допомогти дитині увійти в це майбутнє, з усіма його проблемами й можливостями — місія дитячої книжки. Це і є головний критерій, що визначає хорошу дитячу книжку» [10]. За словами головного редактора видавництва, у 2017 р. найуспішнішими стали книжки Джулії Дональдсон та вімельбухи із серії «Шукай і знаходь». Вона відзначає, зокрема, що добре купують книжки-картинки для найменших читачів, книжки-картинки для читачів 4+, серії для дітей, які починають читати самостійно, а також нон-фікшн для дітей, книжки-повісті 6+ [11]. На сайті видавництва є розділ «Вімельбухи» (російською мовою).

Видавництво «Читаріум» випустило перші книги з великої серії вімельбухів Тьеррі Лаваля «Шукай і знаходь»: «На п'яти континентах» і «Тварини» [10].

Більшість вімельбухів мають розмір 340x260 мм. Зазвичай такі видання спочатку друкують у великому форматі і лише згодом — у меншому, кишеньковому (міні-вімельбухи). Наприклад, «Зоопарк», «На будівництві», «Авто», «Аеропорт» видавництва «Artbooks» на український книжковий ринок вийшли саме в такому форматі, а лише згодом — розміром 11,5x14 мм. Щодо ціни, то видання великого формату коштують приблизно 200–300 грн: на сайті видавництва «Artbooks» (<http://artbooks-publishing.com>) великий вімельбух можна придбати за 230–250 грн («Зоопарк!» — 250 грн, решта із цієї серії — 230 грн); на сайті «Читаріум» (<http://chitarium.com>) — «Зоопарк! Вімельбух» — 276 грн, «Великий вімельбух АЕРОПОРТ», «Великий АВТО вімельбух» — за 254 грн; в інтернет-магазині «grenka» — «Зоопарк! Вімельбух» — 279 грн (з перекресленою попередньою 326 грн), «Великий вімельбух АЕРОПОРТ» — 259 грн, «Великий АВТО вімельбух» — 269 грн (Ціни вказано за інформацією, поданою на сайтах 27 травня 2018 р.).

Міні-вімельбухи коштують приблизно 100 грн: на сайті видавництва «Artbooks» (<http://artbooks-publishing.com>) міні-вімельбух можна придбати за 75 грн, на сайті «Читаріум» (<http://chitarium.com/>) — за 83 грн, в інтернет-магазині «grenka» — за 99 грн (Ціни вказано за інформацією, поданою на сайтах 27 травня 2018 р.).

Тематика вімельбухів різноманітна. Оскільки ці видання мають на меті ознайомити дитину з навколишнім світом, то тут усе, що її оточує: власний будинок, магазин, тварини й птахи, рослини, транспорт, важливі події в особистому й професійному житті кожної людини, свята й повсякденні справи, казкові герої. Проте мусимо визнати, що в Україні переважають вімельбухи зарубіжних авторів та ілюстраторів. Наші видавництва роблять перші кроки в освоєнні технології підготовки такого виду видань для дітей. У цьому контексті варто згадати «Легенди Замків України» К. Дем'янчук та Ю. Ясінської, «Легенди Києва» К. Дем'янчук та В. Дунаєвої, «Легенди Львова» К. Дем'янчук та Б. Рогачової (BookChef, 2018).

Висновки. Український книжковий ринок на сьогодні пропонує чимало вімельбухів. Такі книжки підходять для родинного читання, надзвичайно корисні в роботі психологів та логопедів. Вімельбухи посіли гідне місце в репертуарі таких видавництв, як: «Vivat», «Видавництво Старого Лева», «Artbooks», «Ранок», «BookChef», «Читаріум». Вімельбухи є одними з найбільш популярних серед їхньої продукції.

Інколи до категорії вімельбухів зараховують видання, які такими не є за своїми ознаками. Усе це різноманіття потребує окремої уваги науковців, що й зумовлює напрям подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Огар Е. І.* Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Львів : Азарт, 2002. 160 с.
2. *Огар Е. І.* Мова дитячого літературного дискурсу: функціонально-комунікативні аспекти дослідження // Вісн. Сумськ. держ. ун-ту : зб. наук. пр. Суми, 2006. № 3 (87). С. 10–17.
3. *Rémi C.* Reading as Playing: The Cognitive Challenge of the Wimmelbuch [Electronic resource] URL: www.academia.edu/1657682/Reading_as_Playing_The_Cognitive_Challenge_of_the_-Wimmelbuch?auto=download (дата звернення: 27.05.2018).
4. *Мельник О.* Мар'яна Савка: «Книжка — це не тільки текст чи ілюстрації. Це — ідея, енергетика» [Електронний ресурс] // Видавництво Старого Лева : сайт. URL: <https://starylev.com.ua/news/maryana-savka-knyzhka-ce-ne-tilky-tekst-chy-ilyustraciyi-ce-ideya-energetyka> (дата звернення: 27.05.2018).
5. *Видавництво Старого Лева* : сайт [Електронний ресурс]. URL: <https://starylev.com.ua> (дата звернення: 27.05.2018).
6. *Видавництво «Artbooks»* : сайт [Електронний ресурс]. URL: <http://artbooks-publishing.com/about-us> (дата звернення: 27.05.2018).
7. *Видавництво «Ранок»* : сайт [Електронний ресурс]. URL: www.ranok.com.ua/about.html (дата звернення: 27.05.2018).
8. *Видавництво «Vivat»* : сайт [Електронний ресурс]. URL: <https://vivat-book.com.ua/> (дата звернення: 27.05.2018).
9. *Видавництво BookChef* : сайт [Електронний ресурс]. URL: <http://bookchef.com.ua/o-nas/> (дата звернення: 27.05.2018).
10. *Інтернет-магазин «Читаріум»* : сайт [Електронний ресурс]. URL: <http://chitarium.com/ru/> (дата звернення: 27.05.2018).
11. *Видавництво «Читаріум»*: «Допомогти дитині увійти в майбутнє, з усіма його проблемами і можливостями — місяця дитячої книжки» [Електронний ресурс] // Форум видавців : сайт. URL: <http://bookforum.ua/vydavnytstvo-chytarium-dopomogty-dytni-uvijty-v-majbutnye-z-usimajogo-problemamy-mozhlyvostyamy-misiya-dytyachoyi-knyzhky/> (дата звернення: 27.05.2018).

REFERENCES

1. *Ohar E. I.* (2002), *Children's Book : Problems of Publishing*, Lviv, Azart, 160 p.
2. *Ohar E. I.* (2006), «Language of child literary discourse: functional and communicative aspects of research», *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu, Sumy*, Vol. 3 (87), pp. 10–17.
3. *Rémi C.* *Reading as Playing: The Cognitive Challenge of the Wimmelbuch*, available at : www.academia.edu/1657682/Reading_as_Playing_The_Cognitive_Challenge_of_the_Wimmelbuch?-auto=download (accessed 20 May 2018).
4. *Melnyk O.* (2017), «Mariana Savka: «The book is not only text or illustration. It's an idea, energy», *Vydavnytstvo Staroho Leva* : sait, available at : <https://starylev.com.ua/news/maryana-savka-knyzhka-ce-ne-tilky-tekst-chy-ilyustraciyi-ce-ideya-energetyka> (accessed 27 May 2018).
5. *Vydavnytstvo Staroho Leva*, available at : <https://starylev.com.ua> (accessed 27 May 2018).
6. *Vydavnytstvo «Artbooks»*, available at : <http://artbooks-publishing.com/about-us> (accessed 27 May 2018).
7. *Vydavnytstvo «Ranok»*, available at : www.ranok.com.ua/about.html (accessed 27 May 2018).
8. *Vydavnytstvo «Vivat»*, available at : <https://vivat-book.com.ua/> (accessed 27 May 2018).
9. *Vydavnytstvo BookChef*, available at : <http://bookchef.com.ua/o-nac/> (accessed 27 May 2018).
10. *Internet-mahazyn «Chytarium»*, available at : <http://chytarium.com/ru/> (accessed 27 May 2018).
11. *Vydavnytstvo «Chytarium»*: «Help the child enter the future, with all his problems and opportunities — the mission of the children's book», *Forum vydavtsiv*, available at : <http://bookforum.ua/vydavnytstvo-chytarium-dopomogty-dytyni-uvijty-v-majbutnye-z-usima-jogo-problemamy-mozhlyvostyamy-misiya-dytyachoyi-knyzhky/> (accessed 27 May 2018).

Стаття надійшла до редакції 17.01.2019.

Received 17.01.2019.